

ANETTE GRØNNING

Lektor ved Institut for Litteratur, Kultur og Medier, Syddansk Universitet

SÅDAN FORTÆLLER MAN, AT MAN FÅR ET BARN

DISKURSIVE ONLINEKONSTRUKTIONER

HOW TO TELL THAT YOU ARE PREGNANT | *The focus of this article is mediated exposure of life before life based on fetal images, including textual updates uploaded to individual Facebook profiles. The article analyses how pictures of embryos have become part of daily digital self presentation and the narrative about expecting a child. We follow a pregnant's Facebook profile from the moment she uploads the first fetal image around the twelfth week, till the moment she updates with the news about the delivery documented by a picture of her newborn baby. The mediated exposure also involves the coming father, as the pregnant woman tags the pictures with his name to underline the family ties. Many relations (mostly women) contribute with comments that can be categorised into three groups: serious, humoristic-ironic and analysing-questioning. The Facebook update can be seen as a side stage or middle region (Meyrowitz) position, a constantly more muddy space between public and private self presentation. This new praxis confirms Jean Baudrillard's thoughts about the subject's exaggerated presentation of self. The online audience is more comprehensive and less controllable than offline. The pregnant exposes her pregnancy, motherhood and her product (the foetus) through updates, pictures and tagging. The Facebook update is a new way to interpellate family relations and to celebrate the coming new member with the comprehensive network in three levels.*

KEYWORDS | *digital self presentation, online audience, digital family relations, mediated exposure of life, Facebook, fetal ultrasound imaging*

Både onlinenetværk og mødregrupper for gravide og for kvinder, der lige har født, er opstået i de seneste 10 år (Moravec). På hjemmesider som f.eks. www.min-mave.dk kan gravide uploade billeder af deres foster, ligesom samme materiale nu også indgår i sociale netværk, som f.eks. på den gravides Facebook-væg. Via korte tekstlige opdateringer (microblogging) suppleret af scanningsbilleder fortæller den gravide sine digitale venner om sin nye status som vordende mor. Denne artikel handler om digital iscenesættelse af graviditet, moder- og familieskab ved lancering af graviditet og fødsel på Facebook.

Mennesket findes ikke længere online udelukkende potentielt efter det fysiske liv, men nu også potentielt forinden det fysiske liv (Steinbock). Et stigende antal

nyfødte har en digital profil inden for det første halve leveår, og mere end en tredjedel af dem starter onlinelivet før fødsel, eksempelvis i Storbritannien (MacDermott et al.). At også graviditetsscanninger er begyndt at indgå i hverdagsmedieringen af vores liv som en del af fortællingen om at være gravid, vil artiklens eksempler således dokumentere.

At fortælle, at man venter barn, er for de fleste gravide noget særligt i Danmark. Først og fremmest sker det som oftest kun få gange i en dansk kvindes liv¹, at hun kan levere en sådan nyhed. Dernæst er det som oftest med forventningens glæde, at nyheden kan leveres. Hvis det modsatte er tilfældet, altså hvis man er gravid, men ikke ønsker barnet, fortæller man det typisk ikke til særligt mange, inden man får foretaget en provokeret abort. Men når man ønsker sig barnet, er det yderst positivt at kunne fortælle, at man venter et nyt lille liv. Går man bare et par generationer tilbage, var man typisk mere diskret om sin graviditet. Ruth Gunnarsen beskriver, hvorledes kvinden i 1880'erne kort tid efter ægteskabets indgåelse kunne fortælle, at "hun ikke længere var ene", eller at "hun følte sig tung" (Gunnarsen 32), hvilket vidner om en mere diskret omtale af graviditetsnyheden. Pia Friis Laneth beretter om gravide maver som blufærdighedskrænkende i borgerskabets dannede kredse i atten hundredetallet. "Deltagelse i selskabslivet var utænkeligt, og kvinden måtte så vidt muligt holde sig inden døre, når hendes tilstand blev synlig" (Laneth 83). Ligeledes beskrives, hvorledes ikkegifte kvinders graviditet helt frem til 1940'erne blev benævnt som at "komme i ulykke" (Laneth 9). Så der er sket en del på den front i løbet af få generationer. Fra at skjule maven, diskret at hentyde til en tilstand, hvor man føler sig tung, i ulykke eller ikke længere ene, lader unge (gifte som ugifte) kvinder nu fanfaren lyde online og fremviser indholdet af deres livmoder, når graviditeten skal lanceres i netværket.

Scanningskonsultationer er blevet en kan-ikke-undværes del af graviditetsoplevelsen. Her starter fortællingen om det nye liv, og skabelsen af familiealbummet påbegyndes (Kroløkke). Næste skridt er at gå hjem og uploade billederne fra scanningen, så flere end de få (kæresten, en veninde, forældre), man har med til scanningen, kan modtage det glade budskab. Den gravide ønsker at dele den fantastiske nyhed med et større netværk, så nyheden kan spredes, og oplevelsen nydes mest muligt. Forældre, søskende, udvalgte venner og veninder skal høre om det. At fortælle at man venter barn ved så offensivt at lancere nyheden i en og samme handling over for mange hundrede mennesker, er en tendens af nyere dato.

1 Ifølge Danmarks Statistik er den gennemsnitlige fødselsrate 1,76 barn per kvinde (2011).

Kilde: Fyens Stiftstidende.

Artiklens formål og kontekst

Artiklens formål er at analysere denne iscenesættelse og særligt undersøge, hvorledes den gravide performer i sit digitale netværk, samt hvorledes netværket bidrager som co-performers, og hvilke roller deltagerne indtager. Den teoretiske diskussion vil tage udgangspunkt i Meyrowitz på grænsen mellem det private og det offentlige. Samtidig inddrages forskning om køn, moderskab og bioturisme (Butler; Kroløkke; Taylor), da Facebook-opdateringerne kan ses som en forlængelse af scanningskonsultationen. Artiklen er delt i seks afsnit, som ud over baggrund (1), formål og kontekst (2) analyserer artiklens case (3), fostret som objekt (4) og de medrejsende (5), inden de væsentligste pointer opsummeres i konklusionen (6).

Metodisk er der tale om en kvalitativ analyse baseret på computermedieret diskursanalyse (Herring, "A faceted classification"; Herring, "Online communication") med særligt fokus på begreberne middle region (Meyrowitz) og hyperrealitet (Baudrillard), der relaterer sig til iscenesættelse og selvfremstilling. Analyseobjektet er en kvindes Facebook-væg, som følges i en periode på syv måneder.

Empirisk følger artiklen en dansk kvindes opdateringer, indledende med det glade budskab om graviditet fulgt af et fosterscanningsbillede, der viser fostret omkring 12. uge og afsluttende med nyheden om fødslen i form af et foto af den nyfødte baby. Kvinden har haft sin Facebook-profil siden 2006 og deler både seriøse og humoristiske indlæg med sit netværk. Den gravides egne refleksioner om denne iscenesættelse inddrages på baggrund af et semistruktureret interview². Af hensyn til kvinden og fostret er alle navne ændret, og det specifikke fosterscanningsbillede ikke gengivet her.³ Ud over casematerialet fra denne kvindes Facebook-væg inddrager jeg en enkelt kommentar fra en anden informant, som har udtalt sig om sin perception af specifikke scanningsbilleder på Facebook og samtykket om

2 Interviewet blev gennemført den 9. februar 2012 på baggrund af en semistruktureret interviewguide.

3 For yderligere refleksioner om forskning i onlinemedier henvises til Kozinets.

anvendelsen af hendes udtalelse. Jeg har valgt at inddrage denne kommentar, da den udvider forståelsen af gravides opdateringer i forhold til liv og død, men er klar over at det kan diskuteres metodisk i forhold til udvælgelse og objektivitet.

Målt på tidsforbrug og sidehenvisninger er Facebook det stærkeste website i Danmark (Elkjær). Der er nu oprettet knap 2,8 millioner danske Facebook-profiler, hvilket gør Danmark til en af verdens førende Facebook-nationer i forhold til befolkningstal. Et af de afgørende kendetegn ved Facebook er profilen, det vil sige en kort fremstilling af brugeren. Selvom det at fremstille sig selv på nettet ikke er nyt, ses med Facebook nye variationer i forhold til eksisterende onlinepræsentationsformer som f.eks. den personlige hjemmeside, den personlige profil på f.eks. datingsites og sites for børn og unge (Brügger). Adskillige konsekvenser af dette er blevet diskuteret – både i skolen, i hjemmene, på arbejdspladsen og blandt medieforskere. Eksempelvis har lektor Niels Brügger gjort status over Facebooks første fem år og fremhævet, at Facebook tilbyder en åben og tom plads, en scene, der ikke er prædefineret, men som kan indtages af alle, ligesom lektor Jakob Linaa Jensen har diskuteret den “gnidningsløse brugeroplevelse”.

Samtidig ses en ny tendens i tiden, hvor gravide kan købe graviditetsscanninger efter ønske. Det er udelukkende et spørgsmål om prioritering og økonomisk råderum – ikke længere en teknisk umulighed. Desuden tilbydes alle gravide obligatorisk to scanninger i løbet af graviditeten; en i 12. uge⁴ (nakkefoldsscanning) og en i 20. uge (misdannelsesscanning). Som en forlængelse af dette deler den gravide således nu disse scanningsbilleder med sin Facebook-vennekare ved at uploade dem til sin profil sammen med korte tekstuelle opdateringer (mikroblogging). Når barnet kommer til verden, har det allerede været vist frem i forskellige stadier i et stort netværk eksempelvis blandt moderens (og faderens) Facebook-venner.

De første eksempler på Facebook-opdateringer under selve fødslen registreres nu også. Direkte fra fødegangen opdaterer vordende forældre med få minutters mellemrum deres profil via mobiltelefonen. Eksempelvis kan et ungt pars 811 venner læse opdateringer som “Det er alvor... 3 cm indtil videre...” og “Presseveer...”. Det unge par deltog i tv-programmet *Aftenshowet* på Danmarks Radio, marts 2010.

Ligeså bliver aborter nu også dokumenteret online. Når man på et så tidligt tidspunkt i forløbet (f.eks. i 12. uge) vælger at fortælle om liv før fødsel ved at opdatere sin profil med fosterscanningsbillede og medfølgende tekst, der lancerer

4 For yderligere refleksioner om fostrets etiske status vil jeg pege på den aktuelle debat i Danmark, som særligt har drejet sig om behandlingen af udstødte fostre. Senest har man i Danmark i foråret 2011 debatteret, hvorvidt et foster/udskrab skal behandles som biologisk affald på linje med amputerede lemmer, eller som et lille menneske, der kræver en begravelse. Danmark har en liberal abortlovgivning, der giver ret til provokeret abort indtil 12. graviditetsuge, og under særlige omstændigheder gives tilladelse til senprovokeret abort efter uge 12. Når en kvinde i Danmark aborterer inden 22. uge, bliver fostret rent juridisk betragtet som en abort og er ikke omfattet af lovgivningen om håndtering af døde mennesker. Ifølge en vejledning fra Miljøministeriet fra 1998 er abortvævet at betragte som vævsaffald på linje med for eksempel moderkager og amputerede lemmer. Efter 22. uge bliver et foster betragtet som et dødfødt barn i juridisk forstand. Her skal man foretage ligsyn, skrive dødsattest og begrave barnet inden otte dage. Jeg vil ikke her gå yderligere ind i de etiske spørgsmål i den forbindelse, men nøjes med at pege på det væsentlige i også at drøfte fostrets rettigheder online.

graviditet, øges risikoen for at skulle fortælle om afsluttet liv før fødsel. En ung kvinde opdaterede eksempelvis sin profil med teksten: “Skal jeg grine eller græde:-s”. En af hendes Facebook-relationer (min informant) blev nysgerrig og læste videre i de tilføjede kommentarer. Det viste sig så ud fra kommentarerne, at den unge kvinde med profilopdateringen lige havde været til en scanning, hvor hun havde fået at vide, at hun ventede tvillinger, men at det ene foster var dødt. Ydermere havde den omtalte kvinde uploadet et fosterscanningsbillede som profilbillede på Facebook-væggen. Informanten (en ung kvinde) blev berørt af denne nyhed, hvilket hun udtrykte således:

“Hun fortæller lystigt om, hvordan kroppen selv udskiller det døde foster osv. Jeg blev dybt forarget over, at hun vælger at dele noget så privat med så mange perifere ‘venner’, men der er tilsyneladende mange, der ikke tænker sådan, og det er skræmmende.”

Case: Jeg venter barn!

I det følgende behandles artiklens analyseobjekt, som er en case baseret på en kvindes opdateringer via Facebook. Casen indledes på det tidspunkt, hvor kvinden uploader et fosterscanningsbillede til sin Facebook-profil. Kvinden er 32 år og en meget aktiv Facebook-bruger:

“Jeg bruger faktisk Facebook rigtig meget hver dag. Især nu her hvor jeg har været på barsel to gange lige efter hinanden, synes jeg det har været en rar kontakt til omverden.”

En relation tippede mig om denne kvinde, som jeg fulgte på sidelinjen i 7 måneder, hvorefter jeg kontaktede hende for interview og accept af anvendelse af hendes historie.

En hverdagsaften uploader kvinden sit fosterscanningsbillede sammen med teksten “Tadaaaaaa...”. Ordene bidrager med lyd og festlighed (i form af fanfaren) som supplement til scanningsbilledet af det lille foster. Opdateringen afstedkommer hurtigt en række kommentarer på kvindens Facebook-væg, produceret af hendes Facebook-relationer. Kommentarerne fremkommer umiddelbart efter opdateringen, de første kommentarer i minutterne efter og de sidste kommentarer i løbet af den følgende dag. Den unge kvinde har på dette tidspunkt 290 relationer (såkaldte Facebook-venner) i sit Facebook-netværk.

Hvor jordemoderen ved selve scanningskonsultationen kan ses som turistguiden – og forældrene som turister og co-performers (Kroløkke) – bliver den gravide efterfølgende selv en forlængelse af turistguiden, der tager os med en tur ind i sit indre. Dette kan sidestilles med turisten, der efter en hvilken som helst anden rejse ønsker at fortælle sine venner om den spændende tur og vise billeder derfra. Kvinden ankommer til scanningen som gravid og tager hjem som mor, der ønsker

at indvie hele sit netværk i sin livmoders indhold. Ved at poste nyheden på sin Facebook-væg i tekst og fosterbillede bliver hun formidleren af turistoplevelsen til det bredere netværk, som er søskende, bedsteforældre og venner (co-performers).

Kvinden fortæller, at hun (sammen med kæresten) var til scanning i 12. uge og fik et print af fosterscanningen med hjem. Da hun kom hjem, tog hun med sin mobiltelefon et foto af printet og uploadede samme dag efter aftale med kæresten dette til sin Facebook-profil. Den nærmeste familie (eksempelvis kvindens søster og parrets forældre) kendte på det tidspunkt graviditetsnyheden. Men ikke alle i det nære netværk vidste besked. Dagen før var kvinden til champagnebrunch sammen med nogle af sine veninder, som hun ikke fortalte om sin graviditet, selvom hun blev spurgt direkte, om hun var gravid (og bare svarede "hahaha"), da hun ikke ønskede at drikke champagne. Kvinden fortæller, at hun synes det var nemmere at offentliggøre nyheden på Facebook end at få en masse opmærksomhed til brunchen dagen før. Som hun siger:

“Det er bevidst, at vi gjorde det der, for nu havde vi ligesom det der scanningsbillede, og man har jo indtil da kun en positiv graviditetstest, og man ved jo ikke, hvad der foregår derinde.”

Kvinden giver altså direkte udtryk for, at når man har et billede, ved man, hvad der foregår. Medieringen bibringer en afklarethed. Ydermere vidner eksemplet om, at den medierede opmærksomhed fra veninderne (onlinevenindeskab) synes lettere at håndtere end den fysiske opmærksomhed ved at være midtpunkt til brunchen (offline venindeskab).

I forbindelse med Facebook-opdateringen og “Tadaaaaaa....”-teksten har kvinden tagget sit uploadede scanningsbillede af fostret med et fornavn og efternavn. Navnet fremkommer, når man holder musen hen over billedet af fostret og viser sig at tilhøre den kommende biologiske fars navn (kæresten). På Facebook-profilen har kvinden markeret, at hun “er i et forhold med ham”. Taggingen af scanningsbilledet har stor betydning for medieringen, da billedet af fostret med denne form for tagging i Facebook således automatisk popper op i kærestens Facebook-profil direkte på hans væg, så alle hans relationer (på undersøgelsestidspunktet 304 såkaldte Facebook-venner) kan se billedet. Ejerskabet til barnet bliver cementeret via taggingen. Herved iscenesættes faderskabet, og den gravide understreger derved den lille families relationer over for netværket bestående af knap 600 Facebook-venner. Taggingen kan anskues som en familiemæssig interpellation (Butler) fra den gravides side, da kæresten via denne tilskrives mening i rollen som den vordende far. Da kæresten/den kommende far har lukket sin profil af for Facebook-brugere uden for sit eget netværk, er det ikke muligt at studere eventuelle reaktioner på billedet af fostret på hans Facebook-væg. Den gravide fortæller, at kæresten næsten aldrig er på Facebook, og at han indirekte forbinder overdreven Facebook-aktivitet med noget negativt. Han oplever det som taberagtigt at bruge for meget tid på Facebook, hvilket parret har diskuteret nogle gange. Til trods for dette vil han

dog meget gerne holdes ajour via kæresten og se på f.eks. ferie billeder eller andre Facebook-opdateringer.

På kvindens Facebook-væg kommer den første respons på scanningsbilledet og billedteksten "Tadaaaaaa...." fra en anden ung kvinde. Hun skriver i et kommentarfelt: "Tadaaaaaa! Dejligt for jer alle. Jeg glæder mig til at følge med." Hun responderer altså direkte på indgangsfanfaren ved at fortsætte med anden strofe af den lille fanfare og udviser både glæde og overraskelse. Det viser sig hurtigt, at der med opdateringen om graviditet er tale om en nyhed, som ikke alle kender til. Dette bliver bekræftet af kommentar nummer to, som indløber tre minutter senere. Her skriver den næste Facebook-ven, også en ung kvinde, således: "Ha, ha hvor godt – syntes nok dine æggestokke 'slog lidt', da vi så de fine nye tvillinge drenge på vejen. MAX TILLYKKE med det ;o)". At æggestokkene "slår lidt" kan ses som en version af betegnelsen for tilstanden "at være skruk", og veninden udtrykker med sit "syntes nok", at hun fornemmede tilstanden. Fire minutter efter den første kommentar er den første mandlige Facebook-relation aktiv på væggen. Det er morfaren med nær biologisk tilknytning til fostret og den gravide. Han skriver: "SUPER godt min egen tøs.... Jeg glæder mig at se din anden baby... Totalt helt vildt nok.... [hjerter] [hjerter] morfar". Morfaren, der selv har (med)produceret datteren 32 år tidligere, spiller en særlig rolle i fødekæden (uden biologisk datter intet biologisk barnebarn) og er nu vidne til, at denne datter replicerer sig selv og dermed konsoliderer slægten. Af denne kommentar fornemmes både stolthed og glæde sammen med viderebringelse af information om, at fostret må have en større søskende allerede.

Nyheden frembringer i alt 41 kommentarer, heraf 17 i løbet af den første time. Den gravide blander sig derudover også selv med en kommentar: "Tak, tak for alle tillykkerne. Jeg er sat til [dato:]". Af de 17 hurtige kommentarer ønsker alle tillykke – nogle gør det forholdsvis stilfærdigt som f.eks. med kommentaren "tillykke:)", andre mere larmende som f.eks. med kommentaren "Flere baby-børn til familien – I LOOOOOOOVE! Hjertelig tillykke:)". Næsten alle responsbeskeder anvender emotikoner; herunder forskellige former for smileys og en enkelt responsbesked (kvindens far) indeholder hjerter. At bruge emotikoner i computermedieret kommunikation er traditionelt blevet betragtet som et typisk teenagefænomen og er blevet associeret med unge menneskers chatstil på internettet (Johansen).

Responsbeskederne bliver en del af fortællingen om graviditetsnyheden. Den gravide visualiserer sit inderste i form af scanningsbilledet og understreger sin glæde ved nyheden med den tekstlige opdatering i form af fanfaren. At de første 17 responsbeskeder fremkommer inden for den første time, tydeliggør graden af digitalisering, eftersom kvindens relationer tydeligvis også er online denne hverdagsaften. Nogle af kommentarerne handler om, hvorvidt det er en stor eller lille overraskelse, at kvinden er gravid. Nogle venner kommer ind på, at de havde gættet på, at kvinden var gravid, mens andre skriver: "er åbenbart lidt sent ude – men derfor skal mit tillykke i hvert fald ikke være mindre! Hvor er det bare skønt for jer – og tænk, at du ikke afslørede noget i søndags – ih altså;-)".

En tredje kommentar lyder: "Tillykke din bandit! Du er sgu god til at holde på

en hemmelighed;-)”. Der er altså her tale om relationer, som har været i selskab med profildehaveren få dage før, men først nu får nyheden om kvindens graviditet via Facebook-opdateringen. De små hentydninger som f.eks. “ih, altså” og “din bandit” kan tolkes som implicite reprimander i forhold til at fortælle nyheden på et tidligere tidspunkt nu, hvor de lige havde været sammen. Samtidig afspejler kommentarerne, at der er en udvalgt gruppe af den gravides nærmeste, som har vidst besked inden opdateringen (og derfor tidligere har sagt tillykke), og som samtidig vælger at vise, at de har vidst besked. Eksempelvis skriver en kvinde: “hi – hi – nu tør jeg godt sige stort til lykke!!”, og en anden kvinde skriver: “Kæmpe stort tillykke endnu en gang:-)” – underforstået at hun jo allerede har sagt tillykke andetsteds til den gravide, underforstået at hun har kendt til nyheden. En tredje og fjerde kvinde demonstrerer, at de har sagt uofficielt tillykke andetsteds allerede. Dette gøres med kommentarerne: “Stort officielt tillykke søde!:-D” og “Kæmpe stort tillykke endnu en gang:-)”. Der er altså en gruppe mennesker i det nære netværk, som vidste besked inden opdateringen, og en gruppe, som ikke vidste besked. Herinde kan de nære venner og de mere perifere relationer se hinanden. Efter den gravides eget udsagn (i interviewet), har hun ingen nære venner, som ikke er på Facebook. Da både kæresten (den kommende far), kvindens egen far (den kommende morfar), kvindens søster samt onkler, tanter, kusiner og fætre indgår i FB-netværket, er der også slægtsmæssigt online tale om relationer tæt på den gravide. Flere af disse er ganske aktive med kommentarer og synes-godt-om-tilkendegivelser på væggen.

Blandt de mange kommentarer giver også to genboer sig til kende, altså genboer i den fysiske verden. Det fremgår, at de føler sig tæt på familien og den kommende storesøster (til fostret), både offline og online.

41 af 290 Facebook-relationer responderer på nyheden om graviditet. Ingen anden nyhed på denne kvindes Facebook-væg har fået lignende opmærksomhed. Såvel nære som mere perifere relationer responderer. Der er ikke noget nyt i at have både nære og perifere relationer. Det nye er derimod, at relationerne her mødes eksplicit og ser hinandens kommentarer via den gravides væg og dermed bliver modtagere af hinandens kommentarer. Andre forskere (Boyd; Sørensen) fremhæver dette paradoks, som jeg vil vende tilbage til i forbindelse med min analyse af Facebook-publikummet (turisterne/co-performers). Kommentarerne kommer hovedsageligt fra kvindelige relationer, hvilket der er mindst to væsentlige grunde til: dels har den pågældende kvinde flest kvindelige relationer på sin Facebook-profil, dels hævdes det, at kvinder er markant mere aktive end mænd på såkaldte sociale medier generelt (Pedersen).

Muligheden for at udtrykke, hvor i hierarkiet man som relation befinder sig – og ønsket om at gøre brug af denne mulighed – får fornyet styrke i dette mediemøde. Via Facebook-væggen kan alle læse, hvorvidt man som relation vælger at ironisere over at have gættet graviditeten, hvorvidt man allerede har fået hemmeligheden at vide, eller hvorvidt man alene får nyheden via kvindens opdatering inklusive fanfare og billedet af fostret og derfor ønsker tillykke for første gang. Potentielt kan dette give grobund for nye magtforskydninger blandt kvindens

relationer og spørgsmål til hende f.eks. i form af, hvorfor relation A fik nyheden at vide før relation B.

Relationernes kommentarer kan inddeles i tre kategorier: 1) den seriøse, 2) den humoristisk-ironiske og 3) den analyserende-spørgende.

Den seriøse relation responderer f.eks. “tillykke:)” og “Stort tillykke!:)” og holder sig uden yderligere til lykønskninger og bekræftelse af det glædelige budskab.

Den humoristisk-ironiske relation bidrager med kommentarer, hvor humor spiller en særlig rolle, indimellem udvidet med ironiske kommentarer, som f.eks.:

“Hold da op – sikke en overraskelse her 36 timer efter du helt bestemt ikke var gravid! Tsk, tsk! Det skal dog ikke afholde mig fra at ønske dig, manden og storesøsteren et stort TILLYKKE:-) Så var det derfor, at du så knaldgodt ud i går! Kæmpe klem.”

Veninden indleder med at ironisere over, at hun har taget den gravide i at tilbageholde sandheden 36 timer tidligere, hvorefter hun med ordene “Det skal dog ikke afholde mig fra (...)” markerer et lille forbehold for dog så alligevel at vælge at lykønske med graviditeten. Ikke alene den gravide lykønskes, men både manden og storesøsteren nævnes eksplicit som den lille familie, der med graviditetsnyheden nu udvides og etableres på ny. Inden hun afslutter med at give et verbalt “Kæmpe klem”, udtrykker veninden, at den gravide “(...) så knaldgodt ud i går!” og understreger dermed vigtigheden af som kvinde at være smuk – også som gravid. Beskeden udvikler sig altså fra ironisering og reprimande til forbehold, lykønskninger (til hele familien) og ros for sit ydre samt klem til den smukke gravide. Blandt Facebook-relationerne ses en klar deling i dem, der vidste besked om nyheden, før den blev postet på væggen, og dem, der ikke vidste besked. Ydermere er der for en særlig gruppe veninder kun et døgn mellem det fysiske møde (brunchen) og det medierede møde (væggen), hvilket gør tilbageholdelsen af sandheden på svaret “er du gravid?” mere problematisk, end hvis det f.eks. var længe siden, at gruppen havde mødtes. Brunchveninderne kan føle sig uden for den gravides særlige team (Goffman), som vidste besked om nyheden, og de reduceres til tilskuere i forhold til dem, der kendte til nyheden (parrets team).

I kategorien “den analyserende-spørgende” analyserer størstedelen af relationerne på, hvor hårdt det bliver for moderen at skulle have barn nummer to, eller på, hvem fostret ligner: “Hun (?) ligner dig” og “Det ligner en Asta 2”. Fysisk lighed tjener til at illustrere, at det ikke er en hvilken som helst baby, men en som ligner en af de nærmeste relationer (moren, storesøsteren), og således bliver scanningsbilledet præsenteret som del af en autentisk familiær oplevelse (Kroløkke). Nogle af kommentarerne rejser endvidere direkte spørgsmål om fostrets køn “Det bliver godt for søde Asta at få en lille.....???” eller om terminstidspunktet: “tillykke med det, hvor langt henne er du” og “Hvornår skal det være??”.

Fostret som objekt

En ultralydsscanningskonsultation kan anskues både som en privat oplevelse delt med specielt inviterede venner og familiemedlemmer og som en semioffentlig udlevering af det inderste. Deltagerne ankommer til klinikken som gravide og tager derfra som forældre, bedsteforældre, søskende og venner. Der tales til og om fostret (Kroløkke). Ved visuelt at gøre fostret til objekt, bliver fostret "levende" for den gravide og for de deltagende gæster og familiemedlemmer. Taylor ser dette som en form for visuelt forbrug med fostret som en slags vare. Facebook-væggens opdateringer er en forlængelse af scanningskonsultationen, og hovedfokus er på fostret som objekt/vare. Når man kommer hjem fra rejsen (til det indre), skal varen selvfølgelig vises frem til endnu flere på linje med andre forbrugsgoder. Billederne repræsenterer spejlingen af forældrenes eget oprindelsesøjeblik⁵ med al den glæde og ængstelse, som er forbundet med barnets potentiale eller mangel på samme i forhold til at replicere selvet eller at blive en ny begyndelse (Anagnost 154).

Der fremkommer også mere præcise faktuelle oplysninger om fostret. Den gravide lancerer selv sin terminsdato, og hun bekræfter i interviewet, at det er den korrekte dato. Det fremgår, at kvinden har født en pige tidligere omkring samme tid på året, så der bliver med den nye graviditet potentielt tale om en to-årig storesøster. Kommentarerne indikerer, at fostret formodes at være en pige og dokumenterer, at Facebook-relationerne kalder fostret både "hun" og "den" og synes, at fostret ser sødt ud på scanningsbilledet:

"Tillykke med lillesøster;o)"

"Hun (?) ligner dig!"

"Det ligner en Asta 2"

"Ih, altså! Så er I klar igen? Stort TILLYKKE! 'Den' ser godt nok sød ud...:-)"

Præcis som når der tales om og til fostret under scanningskonsultationen (Kroløkke), skrives der her om fostret som objekt ved benævnelsen "Det" og "Den" eller ved en form for humanisering ved benævnelsen "lillesøster" og "Hun (?)". Selv har den gravide og kæresten fravalgt at kende barnets køn før selve fødslen, da det efter den gravides eget udsagn "godt kan blive lidt for kontrolleret at vide alt på forhånd".

Kvinden opdaterer sin Facebook-profil med andre opdateringer end fosterscanningsbilledet og nyheden om graviditet. Nogle opdateringer har relation til fostrets storesøster, den gravides rejseaktivitet, humoristiske indslag og lignende. Andre opdateringer har direkte relation til graviditeten, som f.eks. denne:

"[profilindehaverens navn] føler sig en smule preggie, når hun craver makrelmadder til frokost... Og nej, ikke makrel i tomat, men derimod makrel i karry og frugt... På solsikkerugbrød og godt med salt og peber på = Himmelsk!"

5 "moment of origin".

Kvinden sætter ord på sin oplevelse af tilstanden som gravid, en tilstand hun selv benævner som “preggie”. Med denne betegnelse legitimerer hun sin indtagelse af føde (spis sundt for to-tanker), som yderligere understreges af, at føden er “sofistikeret”, tilsat frugt og lig med “Himmelsk!”. Sidstnævnte udtryk fremhæver, at hun kræser for sig selv og sit foster. Der kan her være tale om, at hun lejlighedsvis indtager postturstens kulturkritiske rolle, som med en vis grad af distance forholder sig til oplevelsen (Wood). Under alle omstændigheder forholder kvinden sig til kravet om at være ansvarlig gravid og ved at have overskud til at lege med udtrykkene, får hun demonstreret både humor og disciplinering.

Middle region og de medrejsende

Som beskrevet kommer vi således med en tur rundt (bogstaveligt talt) i det inderste af noget, som tidligere var mere privat. Hvor billeder af ydersiden af de gravide maver er noget, vi har vænnet os til i de seneste årtier, er onlinebilleder af indersiden af de gravide maver og fostre i åbne fora en forholdsvis ny variant, her altså distribueret via Facebook. Til brug for belysning af dette vil jeg i det følgende anvende begrebet middle region særligt for at differentiere publikum; de medrejsende.

På baggrund af Goffmans tanker om selv fremstilling, videreudviklede Joshua Meyrowitz i midten af 1980'erne netop disse begreber i bogen *No Sense of Place – The impact of electronic media in social behavior*. Her fremhæver han, at distinktionen mellem front og back region er forsimplet (Meyrowitz 50). Han kritiserer, at vi ofte tænker på situationer ved at fokusere på dem, der er der, og peger på, at vi også skal fokusere på dem, der ikke er der. Meyrowitz giver selv en række eksempler, som f.eks. de manglende kvindelige studerende i et drenge-omklædningsrum og de manglende forældre på teenageværelset. Han betegner det, der adskiller situationen fra andre situationer som the boundary line. Ved at ændre grænserne for sociale situationer får vi nye begivenheder og ny opførsel:

“Ved at ændre grænserne i sociale situationer giver de elektroniske medier os ikke alene hurtigere eller indgående adgang til oplevelser og væremåder. De giver os i stedet nye oplevelser og nye væremåder”. (Meyrowitz 43)⁶

Hvis vi overfører Meyrowitz' tanker til artiklens case, har vi altså her en situation med en gravid kvinde, der bliver scannet, og som uploader sin digitale fosterscanning til et nyt socialt medie; Facebook. Dermed opstår en ny situation. Denne nye situation svarer til det, som Meyrowitz benævner (sidestage) eller middle region, dvs. den nye opførsel som udvikler sig af de emergerende situationer. Og vi kan udvide Meyrowitz' refleksioner i forhold til dem, der ikke er der, ved at tilføje “de,

6 “By changing the boundaries of social situations, electronic media do not simply give us quicker or more thorough access to events and behaviors. They give us, instead, new events and new behaviors” (Meyrowitz 43).

vi ikke er bevidste om, er til stede” (på Facebook betegnet som venners venner) – og “de, vi er endnu mindre bevidste om, potentielt er til stede” (alle på Facebook).

Hvor man tidligere slet ikke blev scannet og derfor ikke kunne få scanningsbilleder udleveret, og hvor man siden begyndelsen af 1990’erne i Danmark har kunnet få udleveret en fysisk repræsentation i form af et papirprint, kan man nu så let som ingenting ved hjælp af digitale scanningsbilleder – enten selvproducerede via mobiltelefon som i denne case, eller udleverede digitalt – fremvise indholdet af sin livmoder, som distribueres til et stort publikum online. Scanningsbillederne indgår således nu frontstage som en del af identitetsdannelsen med publikum. Hvad er det for et publikum? De, der er der – og de, der ikke er der. Publikum kan inddeles i tre niveauer. Det primære publikum må siges at være den enkelte profilindehavers Facebook-relationer (såkaldte venner), dvs. de relationer der gensidigt har accepteret det digitale venskab. Det primære publikum kan så grupperes i flere cirkler med de (mentalt, slægtsmæssigt, fysisk) nærmeste relationer i centrum og en eller flere cirkler bestående af de mere perifære relationer, jævnfør f.eks. kommentarerne til nyheden om graviditet. Det sekundære publikum må siges at være den nære relations (f.eks. kærestens) relationer og andre relationers relationer (såkaldte venners venner) med adgang.⁷ Det tertiære publikum må siges at være alle andre med en Facebook-profil, som potentielt bliver medkiggere, eftersom den gravide ikke har lukket sin profil for ikke-venner. Altså et forum omfattende knap 2,8 millioner profilindehavere.⁸

Man kan med rette spørge, hvor back stage-positionen findes, og hvis der ikke er en tydelig back stage, hvad det så implicerer. Ifølge Meyrowitz går fraværet af back stage ud over frontstage (som Meyrowitz kalder onstage). Eller sagt på en anden måde: Hvis (dele af) ens inderste mentalt og fysisk bliver fremstillet frontstage, er der mindre tilbage til back stage-positionen.

Scanningskonsultationen ses som en “semi-offentlig udstilling af det inderste”.⁹ i Danmark faciliteret af en jordemoder, som den gravide ikke tidligere har mødt (Kroløkke 18). Med udgangspunkt i Meyrowitz kan man ligeledes argumentere for, at det, der tidligere var forbeholdt deep back stage (a deeper back stage) nu er blevet forefront (a more forward onstage) over for et stort publikum. Andre forskere har tænkt i samme retning. Hougaard fremhæver eksempelvis i en analyse af private chatrooms, at:

7 Det er den enkelte profilindehaver, som bestemmer, hvad vedkommendes venner har adgang til og muligheder for at gøre via Facebook-profilen, herunder visning af billeder og lancering af budskaber på Facebook-profilens væg, i kommentarfeltet m.m.

8 Der er mange Facebook-eksempler, hvor venners venner kan kigge med. Eksempelvis har jeg fulgt en ven, som kommenterer sin venindes datters billede af en gravid mave. Alle de, der er venner med veninden til den kommende mormor, har adgang til dennes datters billedarkiv, da den unge kvinde ikke har lukket af for visning af fotos til venners venner på Facebook.

9 “Semipublic outing of the inner body”.

“skellet har for længst bevæget sig ud af en dikotomisk opdeling, f.eks. arbejder Lofland (1998) og Johnson (2001) med en tredje sfære mellem den private og den offentlige.” (Hougaard 54)

Som parallel til dette skriver Baudrillard:

“Det er ikke en offentlig scene, et offentligt rum, men gigantiske rum for cirkulation, ventilation og kortvarig forgrening. Det samme gælder det private rum. Dets forsvinden er samtidig med det offentlige rums forsvinden. Det ene er ikke længere en forestilling, det andet er ikke længere en hemmelighed.” (Baudrillard 39)

Han understreger, at “[d]et, som først og fremmest interesserer os, er at bevise vores eksistens, selv om den ikke har anden mening end dette” (Baudrillard 43).

Med udgangspunkt i Baudrillard og denne case kan der argumenteres for, at den gravide først rigtig er gravid, når scanningsbilledet ligger på nettet, først rigtig har aborteret eller først rigtig har født og er blevet mor, når der er postet besked derom online. Endda er iscenesættelsen måske først helt rigtig, når netværket har svaret tilbage på nyhederne. Baudrillard fremhæver:

“Overalt, selv hos subjektet, findes passionen efter at være objekt, at blive objekt – et gådefuldt begær, hvis konsekvenser på alle områder: politisk, æstetisk og seksuelt, vi overhovedet ikke har beregnet – fortabte som vi er i en illusion om subjektet, dets vilje og dets repræsentation. Krystallen hævner sig.” (Baudrillard 77)

Med sidstnævnte mener Baudrillard, at det helt grundlæggende kan være risikabelt for mennesket at ville vise så meget af sig selv til andre (i krystallen) – det han kalder overdreven iscenesættelse – for hvad vil der i så fald være tilbage til en selv? At krystallen hævner sig vil ifølge Baudrillard genskabe nye ritualer og kollektive værdier.

Informantens citat på side 67 kan således netop ses som en indledende forhandling af en ny kollektiv værdi i forhold til subjektets overdrevne iscenesættelse. At beskueren finder indholdet skræmmende og udtrykker forargelse over, at noget så privat deles med så mange perifere relationer, viser, at fortællingen om abortdetaljerne sætter voldsomme negative følelser i gang hos beskueren. Der er altså ikke enighed om hyperkommunikationen og den overdrevne iscenesættelse, hvilket bl.a. kan skyldes, at denne form for onlineiscenesættelse er forholdsvis ny. Jeg vil ikke forfølge dette netdystopiske spor yderligere i denne artikel, men blot pege på, at ikke alle deltagere udelukkende er begejstrede for at få disse liv-og død-nyheder lanceret via det sociale onlinenetværk.

På den ene side kan de sociale profilbaserede netværk anskues som overfladiske og ganske uforpligtende. På den anden side kan netværkene anskues som meget intime og ret forpligtende. Diskussionen er langt fra ny, men bliver blot mere og mere central. Samtidig er den yderst relevant, da vores liv i denne tid udvides, både hvad angår begyndelsen og afslutningen, som nu dokumenteres online. Ikke

bare som vi kender det fra dødsannoncer og mindesider i den sidste ende af livet (efter død), men langt mere følelsesladet og privat, nu også i den første ende af livet (før fødsel). Det er måske nok teknisk set gnidningsløst (Jensen) at bringe den ene opdatering efter den anden om livet og døden før det egentlige liv, men følelsesmæssigt har det konsekvenser.

Konklusion

Facebook-profiler indeholdende visuel repræsentation af fostre er en ny og udvidende form for iscenesættelse af tilstande og oplevelser i forbindelse med lancering af graviditet. Iscenesættelsen ses som en forlængelse af scanningskonsultationen med fostret som det objekt, der bliver første del af det digitale familiealbums historie om det lille ny medlem. Scanningskonsultationens håndgribelige produkt fra den guidede tur rundt i det indre er fosterbilledet. Medieringen levendegør fostret for den gravide, og det synes lettere for hende at håndtere at lancere nyheden online end offline for omverden. I en Meyrowitz-optik foretager den gravide nu mere af noget, vi kender i forvejen: fortæl verden om din graviditet, vis at du har overskud og ser godt ud som gravid, vis du elsker dit ufødte barn og derfor lever sundt, samtidig med at den gravide yderligere udvider omfanget af dette ved at krydse boundary line og indtage nyt land: bred distribution af scanningsfotos af fostre, onlineopdateringer direkte fra fødslen, onlinedetaljer om aborter, mens alt dette samtidig så nemt som ingenting og på en gang kan demonstreres og dokumenteres over for tre niveauer af co-performers med en spændvidde fra de nære til de perifere og de helt ukendte medrejsende. Det primære publikum omfatter den enkelte profilindehavers Facebook-relationer (såkaldte venner), der gensidigt har accepteret det digitale venskab. Det sekundære publikum favner den nære relations (f.eks. kærestens) relationer og andre relations relationer (såkaldte venners venner) med adgang. Det tertiære publikum består af alle andre med en Facebook-profil, som potentielt bliver medkiggere, eftersom den gravide ikke har lukket sin profil for ikkevenner. Ydermere kan det primære publikum opdeles i to grupper i forhold til graviditetsnyheden. Den ene gruppe udgør et særligt fortroligt team, som har fået besked offline, inden onlinenytigheden lanceres. Den anden gruppe får først nyheden, når den læses på den gravides væg og reduceres dermed til udenforstående tilskuere. Begge grupper demonstrerer deres position ved eksplicit at give sig til kende, førstnævnte med flere lykønskninger, sidstnævnte bl.a. med ironi og milde reprimander. Helt overordnet kan den samlede mængde af kommentarer fra de medrejsende inddeles i tre kategorier: 1) den seriøse, 2) den humoristisk-ironiske og 3) den analyserende-spørgende.

På Facebook-væggen iscenesætter den gravide både sin tilstand, sit moderskab og sit produkt via opdateringer, billeder og tagging, ligesom hun sørger for eksplicit at forbinde sig selv og fostret til kæresten/faderskabet og det øvrige slægtskab (f.eks. fostrets moster og morfar) og på den vis cementere slægtskab både over sig selv og det omfattende netværk. Den gravides relationer fejrer nyheden og

involverer sig i fostrets liv og i reetableringen af den lille familie far-mor-snart-to-børn.

Efterskrift

Omkring terminstidspunktet opdateres profilen med ordene “Første – lidt uskarpe – billede af lillesøster...”, og der vises et foto af en lille baby i lyseblå trøje. Beskeden om barnets ankomst får i løbet af et par dage 30 kommentarer. I kommentarerne figurerer både den stolte morfar og de glade genboer. Derudover angiver 28 Facebook-relationer, at de har læst og set beskeden ved at markere “synes godt om” ved billedet og teksten. Der er altså flere relationer, som vælger den hurtigere “synes godt om”-markering, end det var tilfældet med graviditetsnyheden. Til gengæld er der færre, som skriver en kommentar til fødselsnyheden. Billedet af den nyfødte baby er ligesom fosterscanningen tagget med både kærestens og kvindens eget navn, så billedet automatisk dukker op på de to profilers Facebook-væg. Lige efter at kvinden har lagt billedet ud, følger en opdateringskommentar fra hende: “Tak for alle tillykkerne:), og også den får megen respons. Netværket deler glæden og stoltheden over barnets fødsel.

LITTERATURLISTE

- “Aftenshowet”, Danmarks Radio, marts 2010.
- Anagnost, Ann. “Maternal Labor in a Transnational Circuit”. *Consuming Motherhood*. Red. Janelle S. Taylor et al. London: Rutgers University Press, 2004: 139-167.
- Baudrillard, Jean. *Den anden af ham selv. Krystallens hævn. Af og om Jean Baudrillard*. Red. Ove Christensen. Slagmarks Skyttegravsserie. Odense Universitetsbibliotek, 1992: 33-81.
- Boyd, Danah. “Facebook’s Privacy Trainwreck. Exposure, Invasion and Social Convergence”. *Convergence* 14 (1), 2008: 13-20.
- Brügger, Niels. “Forstå Facebook”. Den 4. februar 2009. <<http://www.kommunikationsforum.dk/artikler/forstaa-facebook>>.
- Butler, Judith. *Excitable Speech: A Politics of the Performative*. New York: Routledge, 1997.
- Elkjær, Jakob. “Eliten bruger mindre tid på Facebook”. *Politiken*. Den 15. marts 2011: 6.
- Goffman, Erving. *The presentation of self in everyday life*. London: Penguin, 1959.
- Gunnarsen, Ruth. *Familiens Højtider i gamle dage*. København: Askholms Forlag, 2005.
- Herring, Susan C. “Online communication: Through the lens of discourse”. *Internet Research Annual, Volume 1*. Red. Mia Consalvo, Nancy Baym, Jeremy Hunsinger, Klaus Bruhn Jensen, John Logie, Monica Murero og Leslie Regan Shade. New York: Peter Lang, 2004: 65-76.
- Herring, Susan C. “A faceted classification scheme for computer-mediated discourse”. *Language@Internet*, 4, article 1, 2007. <<http://www.languageatinternet.org/articles/2007/761/>>.
- Hougaard, Tina Thode. *Nærmest en leg. En undersøgelse af sprog og interaktion i dansk webchat*. Ph.d.-afhandling. Aarhus Universitet, 2004.

- Jensen, Jakob Linaa. "Fra onlinefællesskaber til onlinenetværk: Facebook som augmentering af den sociale virkelighed". *MedieKultur. Journal Of Media And Communication Research*, (46). Den 8. marts 2011. <<http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/mediekultur/article/view/1369>>.
- Johansen, Ronny. *Hva sker?; D. Sekvenser, emneindledninger og stil i direkte meldingssamtaler blant ungdom*. Upubliceret kandidatspeciale. Oslo Universitet, 2008.
- Kozinets, Robert V. *Netnography. Doing Ethnographic Research Online*. London: Sage, 2010.
- Kroløkke, Charlotte. "Biotourist Performances: Doing Parenting During the Ultrasound". *Text and Performance Quarterly* 31, 2011: 15-36.
- Laneth, Pia Friis. *Lillys Danmarkshistorie*. København: Gyldendal, 2006.
- MacDermott, Siobhan, Neil Doyle og Stephen Gilmore. "Digital Birth: Welcome to the Online World". *AVG Study Finds a Quarter of Children Have Online Births Before Their Actual Birth Dates*. Den 6. oktober 2010. <<http://www.businesswire.com/news/home/20101006006722/en/Digital-Birth-Online-World>>.
- Meyrowitz, Joshua. *No Sense of Place – The impact of electronic media in social behavior*. Oxford: Oxford University Press, 1985.
- Moravec, Michelle. "Expectant Motherhood: How Online Communities Shape Pregnancy". *Motherhood Online*. Red. Michelle Moravec. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2011: 2-22.
- Pedersen, Karin. "Kvinder er dobbelt så aktive på sociale medier. Facebook, Twitter og andre sociale medier har en kønsmæssig slagside. Kvinder er dobbelt så aktive som mænd." *Comon*. Undersøgelse udarbejdet af Frontal/Mobile Monday 2010. 31. marts 2010. <<http://www.comon.dk/art/126792/kvinder-er-dobbelt-saa-aktive-paa-sociale-medier>>.
- Steinbock, Bonnie. *Life Before Birth. The Moral and Legal Status of Embryos and Fetuses*. New York: Oxford University Press, 2011.
- Sørensen, Anne Scott. "Facebook – i et hverdagslivsperspektiv". *Interstitiel*. Syddansk Universitet, 2010.
- Taylor, Janelle S. "Introduction". *Consuming Motherhood*. Red. Janelle S. Taylor, Linda L. Layne og Danielle F. Wozniak. London: Rutgers University Press, 2004: 1-16.
- Taylor, Janelle S. "A Fetish Is Born: Sonographers and the Making of the Public Fetus". *Consuming Motherhood*. Red. Janelle S. Taylor, Linda L. Layne og Danielle F. Wozniak. London: Rutgers University Press, 2004: 187-210.
- Wood, Andrew. "'What Happens [in Vegas]': Performing the Post-Tourist Flaneur in 'New York' and 'Paris'". *Text and Performance Quarterly*. Den 25. april 2005: 315-333.